

Billig heroisme

Taler

Jacob Friis

Dato

22 mars 1947

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Debatt om Spania-saken (6)

- 1 I hr. Strand Johansens innlegg og hos andre er det blitt talt omtrent som om stillingen i dag skulle være den samme som den var for et år siden, da beslutningen ble vedtatt her i Stortinget. Grunnstemningen er fremdeles den samme, sa hr. Strand Johansen. Hvis det var så, da ville det jo være høyst
- 5 merkelig at en kunne forandre standpunkt slik som jeg innrømmer at jeg har gjort det i løpet av den tiden som er gått mellom mars i fjor og nå. Freden har vart i 2 år, og det er bare 1 år siden vi vedtok den beslutningen her i Stortinget. Men alle må vel innrømme at stillingen i verden i meget vesentlige punkter er sterkt forandret. Første gang vi hadde Spaniasaken her, sa jeg at ennå var det ikke
- 10 dannet noen regjering i Spania som man kunne si representerte hele det spanske folk. Da så Giral-regjeringen kom, var jeg med her i salen og krevde anerkjennelse av den. Jeg sa: Nå er der en regjering som representerer hele det spanske folk. Vi vet hvordan det gikk. Jeg stod i nær kontakt med dem som hadde vært her i landet på vegne av Giral-regjeringen, og jeg var levende
- 15 interessert i å høre hvert eneste livstegn som jeg kunne få derfra. Det var Gud bedre ikke meget som kom. Men jeg sa til dem som ikke trodde på denne regjering heller, at denne regjeringen tror jeg virkelig er et stabilt uttrykk for det spanske folks vilje. Vi så hvordan det gikk. Også den ble oppett innenfra. Og i dag er det flere regjeringsfraksjoner i Spania enn det har vært noen gang, en
- 20 rekke avskygninger av monarkistiske partier, sosialistiske partier, borgerlig-republikanske partier.

- Jeg har alltid ment at det er god marxisme og alminnelig hederlig politikk overfor dem som spør en om ens mening, å si tingene som de er! Jeg har fra min
- 25 første begynnelse i den norske sosialistiske presse latt meg innprente av alle dem som har ledet partiet, at marxisme, det er å si tingene som de er. Og fordi jeg ser tingene i Spania og våre muligheter for kamp mot Franco-Spania i dag på en

annen virkelighetsbakgrunn enn jeg gjorde det den 6. mars 1946, så har jeg, så
30 smertelig det har vært meg og så vanskelig en indre prosess det har vært, måttet si
at stillingen er endret. Jeg har håpet om igjen og om igjen. Første gang vi fikk
spørsmålet i den utvidede utenrikskomite, var den nye franske Ramadier-
regjering nettopp utnevnt. Jeg sa: Nå er det kommet en ny fransk regjering med
kommunister i, en ekte fransk arbeiderregjering, la oss nå vente og se, der må da
35 komme tegn til aksjon, signaler til handling fra de franske arbeidermassers side.
Men kom det noe? Nei. Til slutt kunne jeg ikke være med på annet enn at
utenriksministeren måtte fremlegge saken for Stortinget helt åpent, med alle
kjensgjerninger, slik som vi hadde fått dem slått oss i hodet. Nåvel, da så
utenriksministeren den 28. februar åpent fremla sin redegjøring med noten fra
40 Franco, så var da vel det en ting som måtte vekke oppsikt utenfor Norge, skulle
man tro. Det måtte vel vekke en viss harme i London og i New York? Nei, når
sannheten skal sies ble det møtet overhodet ikke nevnt i den engelske presse,
ikke et steins ord i noen engelsk avis om vårt møte i Stortinget om noten til
Franco. Det vakte ingen umiddelbar harme i den britiske presse. Det eneste som
45 sto om Spania i den engelske presse, var en såkalt «stop press notice», altså av
det aller viktigste stoff, i Daily Express: «Telegram Madrid, fredag. Den britiske
innkjøpskommisjon har kjøpt 30 000 tonn blodappelsiner i Spania for levering i
mars.» Det var kommenteringen til vår offentliggjøring av Francos note til
Norge. Og den siste meldingen nå forleden dag fra Arbeiderbladets
50 korrespondent i London lyder:

«På spansk flyktningehold erfares at en full skipsladning britisk krigsmateriell
ble sendt til Spania i forrige uke. Havnearbeiderne nektet til å begynne med å
laste, men etter en diskusjon gikk de til verket. Verdien av lasta har medført at
55 handelsbalansen mellom England og Spania er i Englands favør.»

Kjensgjerninger er harde ting, sier man i England. De er det. Vi håpet at de
britiske fagorganiserte arbeidere ville gå til aksjon for oss. Til tross for at jeg
hadde liten tro på at det ville komme noe ut av det, var jeg med på alle de
60 bestrebelser som ble gjort for å undersøke stillingen ute med hensyn til
fagbevegelsen. Det ble slått opp et manifest fra det internasjonale
transportarbeiderforbund. Jeg sa i utenrikskomiteen på forhånd, at jeg hadde
liten tro på at det britiske transportarbeiderforbundet, hvor mr. Bevin har vært
leder gjennom en lang årrekke, og er han er den sterkeste mann i den britiske
65 regjering, ville få lov til å gå til noen aksjon for Norge i en slik sak. Det viste seg
da også at i virkeligheten sto ikke dette manifestet i en eneste engelsk avis. Når

man spør om stillingen i England med Spania for øye, må vel en artikkel av den republikanske spanske utenriksminister fra borgerkrigstiden, Del Vayo, være et
70 nokså godt vitnesbyrd. I en artikkel som sto i siste nummer av Verden i dag, opptatt etter svensk Morgontidningen, skrev han:

«Frykten for en eventuell russisk infiltrasjon i Spania har spredt seg til de mest forskjellige grupper. Folk vil ikke gjerne innrømme det, men sannheten er at selv
75 innen Labour finnes der mange som i valget mellom å oppleve den skam at en engelsk arbeiderregjering støtter Francos maktstilling, eller at England mistet sitt siste støttepunkt i Middelhavsområdet, ville svelgje skammen og la demokratiet ofres i Spania.»

80 Ser vi nå videre på den internasjonale utvikling i det hel tatt i året som er gått, må vi jo bedrøveligvis si, at vi i dag står overfor en situasjon som er så full av urolige momenter, av utrygghetsmomenter, at vi for et år siden ikke hadde kunnet tenke oss at vi på ett år skulle komme dit hen hvor vi står i dag. Det er i denne situasjon naturligvis lettere og behageligere å være en fri åndsarbeider,
85 som på ideenes grunnlag heiser fanen høyt og undertegner store manifeste - med merkelig lite åndsinnhold for øvrig -, det er lettere enn det er for oss som skal være med og avgjøre ting som berører vårt lands interesser på det aller dypeste, og som vil ha svære virkninger på vårt folks levestandard og indre samhold. Det er lettere da å skrive under manifeste, og jeg ser at under dette
90 manifest står fremtredende kommunistiske åndsarbeidere side om side med den åndsarbeider som har skadet vårt lands interesser overfor Sovjetunionen i det siste år mer enn noen annen mann i dette land. Det er lettere å opptre uten ansvar enn å skulle handle, treffe beslutninger av vidtrekkende betydning under ansvar - ikke under ansvar for noe enkelt parti eller noen enkelt idé, men med
95 ansvar for dette land, for hele vårt folk og dets næringsliv.

Det har vært atskillig billig heroisme utfoldet i denne sak. Jeg har ingen heroiske bedrifter å påberope meg på noe hold eller på noe tidspunkt. Men å identifisere
100 situasjonen i dag med situasjonen i 1940, da Stortinget stod med tyske bajonetter mot seg eller tyske pistoler foran pannen på seg, og så gjøre seg like heroisk som en ønsket at en ville ha vært hvis en hadde stått i de vanskeligste situasjoner overfor tyskerne i 1940, nei, den slags billig heroisme kan jeg ikke være med på. Da foretrekker jeg de indre smerter jeg selv har hatt med å nå fram til min realistiske innstilling i denne sak. Hvis det var så at det var en levende
105 massebevegelse utover i Europa mot Franco-Spania, som vi kunne kaste oss inn i

og være med i, ville stillingen vært en annen. Men er det det? Må vi ikke erkjenne at slik har kjensgjerningene virket på de alminnelige folkemasser i løpet av det siste år, at stillingen også i den henseende er helt forandret? Vi er ikke bare når
110 det gjelder Spania, men i vår utenrikspolitikk i det hele tatt, kommet inn i et stormsentrum, og vi må se tingene i sammenheng. Både med Svalbard, med Grønland og med Spania er vi kommet midt opp i de aller største konflikter i verden i dag. Når vi så ser stillingen i dag og måler det lille Spaniaspørsmålet og oss på bakgrunn av de ting som virkelig striden står om, forekommer det meg at
115 det er liten grunn til å overfalle hverandre, men at det er all grunn til å gjenoppvekke den fellesånd som vi hadde under krigsårene og som drev oss alle sammen. Under krigsårene ble jo heller ikke skipsrederne betraktet som så ille folk. Nå er de nesten blitt landsfiender i kommunistenes øyne. Både under krigen og etter krigen erkjente vi åpent at skipsfarten var det viktigste vi hadde
120 for vår import, for innseilingen av valuta og derigjennom for opprettholdelsen av vårt folks levestandard. Om den situasjonen vi står i i dag etter den amerikanske presidents tale, finner en i siste søndagsnummer av Reynolds News, kooperasjonens utmerkede organ i England, en artikkel om «hvem Amerikas pistoler er rettet mot». Artikkelen slutter med:

125 «Med hensyn til hvor dette fører hen, vil jeg bare sitere hva jeg synes er den beste oversettelse til enkelt engelsk av Trumans tale. Det er overskriften i New York Herald Tribunes referat av talen: «Truman sier at Amerika setter det private næringsliv foran endog freden».

130 Slik fortolker en stor New York-avis den politiske innstilling som De Forente Stater i dag er inne på. Så langt er vi kommet. Vi ser i meldingene i går og i dag fra Moskva at det alt er store brytninger på konferansen. Altså: Det som egentlig er problemet i dag, er ikke Spania-spørsmålet og Norges forhold til det, men det
135 er hele De Forente Nasjoners problem som i dag er i brennpunktet. Under en slik situasjon å appellere vår Spaniakonflikt til FN, som kommunistenes innstilling går ut på, synes jeg mildest talt er svært lite virkelighetsnært.

140 Innstillingen fra flertallet er at vi nå må la utenriksministeren få føre sin politikk videre med de nødvendighetshensyn som man må ta. For øvrig tror jeg at denne saks virkelige betydning ligger i at den vil måtte føre oss nærmere sammen igjen, og at vi, under de vanskelige verdensforhold vi lever i, først og fremst må se på vårt eget lands interesser. Jeg vil derfor slutte med å sitere av et foredrag som Arvid Hansen holdt for det kommunistiske partis talere og instruktører den 13.

september 1946, altså et meget autoritativt dokument fra det kommunistiske parti. Der står det noen ord om Norges utenrikspolitikk:

150 «Utgangspunktet for vårt lands utenrikspolitikk må være hensynet til norske interesser, Norges framtid som selvstendig stat, det norske folks framtid, som må trygges gjennom et byggende arbeid i stor stil, et arbeid som skaper et vesentlig større og mer moderne produksjonsapparat og derigjennom gir livsmuligheter for en voksende befolkning.»

155 Det er nettopp ut fra dette hovedhensyn at vår regjering må få mandat til å føre vår utenrikspolitikk. Og det er nettopp det vi ber om i vår innstilling.

Kilde

Stortingstidende 1947, s. 299-300.

160

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/billig-heroisme>

165

170

175

180